

Muzejní

Číslo I.
Ročník 2009
zdarma

čtvrtletník

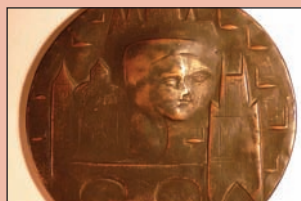
Vydává: Muzeum Českého ráje, Skálava 71, 511 01 Turnov, www.muzeum-turnov.cz, e-mail: mail@muzeum-turnov.cz

Šlechtické rody v Českém ráji (konference)

... na pozadí Pekařovy Knihy o Kostí - čtěte na straně 3

Medailérská práce Jiřího Korce

Celoroční výstavy v kabine-
tu muzea - strana 4

Masopust

O čerstvě restaurované
knize čtěte na straně 5

Ohlédnutí a pozvánky

Podzimní a zimní shrnutí
výstav a pozvánky první
čtvrtiny roku 2009 - strana 8

MASOPUST NA DLASKOVĚ STATKU BUDE 14. ÚNORA 2009

Masopust je období, které v minulosti začínalo svátkem Tří králů a končilo popeleční středou. Předcházelo čtyřicetidennímu postnímu období před Velikonocemi, kdy se má upustit od požívání masa.

Proto byl masopust oficiálně považován za svátek jídla. Jediným a hlavním účelem bylo dosyta se najíst, aby lidé měli sílu pro nadcházející půst. O masopustních rejích z Čech i Moravy jsou dochovány písemné zprávy již ze 13. století, i když svátek je zřejmě ještě staršího data. Od středověku mravokárci vystupovali proti rozpustilostem, které se o masopustu děly, lidi to však nijak neodradilo od záminky k bujarým oslavám. Kolem 18. století se začaly pořádat zvláštní taneční zábavy, tzv. reduty. Zpočátku byly přístupné jen vyšším vrstvám, později všem zájemcům. První reduta v Praze se konala v roce 1752. Hlavní zábava začínala o masopustní neděli bohatým obědem a hodováním. Nezbytnou součástí masopustního jídelníčku byly koblíhy smažené na másle. Na stole ovšem nemohly chybět ani boží milosti, klobásky a slanina a pocho-pitelně pálenka, neboť tím vším byli obchůzkáři obdarováni.

A pokud byla na masopust třesku-tá zima, vhod přišly i horké alkoholi-cké nápoje. V pondělí pak probíhaly různé taneční zábavy a v úterý sváteční průvody maškar, hrálo se divadlo a podobně. O půlnoci však veškerá zábava končila. Začínala popeleční středa a s ní i předvelikonoční postní období. Lidé věřili, že pokud budou o masopustu tan- covat přes půlnoc, objeví se mezi nimi ďábel. Těm, kteří se oslav masopustu neúčastnili, se posílala bohatá výslužka. V Čechách větši- nou obsahovala huspeninu, klobásky, jelítka, jitrnice, ovar a škvarky.

Vladimíra Jakoubčová

Ilustrační snímek z minulého ročníku masopustu na Dlaskově statku.

MIMOŘÁDNÁ VÝSTAVA: JOSEF VÁCLAV SCHEYBAL

Kreslíř, výtvarný teoretik a etno-
graf PhDr. J. V. Scheybal se naro-
dil 31. prosince 1928 v Kristiánově
u Frýdlantu v Jizerských horách.
V roce 1938 po zabrání Sudet
odešla jeho rodina do Turnova.
K tomuto místu ho po celý život
vázalo nejen pouto obdivovaného
kraje, ale i vzpomínky na dobu,
kterou prožil s rodiči na sychrov-
ském zámku, kde jeho otec přijal
místo správce, kulturní zázemí
rodiny a styk s významnými oso-
bnostmi místního kulturního živo-
ta, které s rodinou udržovaly živé kon-
taky.

Pokračování na str. 5

SYNAGOGA V TURNOVĚ

Ve čtvrtek 20. listopadu 2008 byla slavnostně otevřena synagoga v Turnově, v Krajiřově ulici. Po další tři víkendové dny si zájemci mohli prohlédnout znovuzrozený rekonstruovaný židovský svatostánek, „dům shromáždění“ (hebrejsky „bejt kneset“), jak zní tradiční název. K vidění byla i menší výstava, jejíž podstatnou část tvořily knihy našich bývalých židovských spoluobčanů, které se zachovaly v knihovně turnovského muzea. Přes zimu bude synagoga uzavřena a návštěvníkům se opět otevře až se zahájením turistické sezony v dubnu 2009.

Přes sezonu bude synagoga otevřena následně: v dubnu a říjnu o víkendech a svátcích, v květnu až září každý den kromě pondělí, vždy od 9.00 do 17.00 hodin. Do jejich prostor připravujeme i vzdělávací a kulturní programy. Na každý měsíc je připraven koncert židovské hudby. V červnu přivezeme na ženskou galerii synagogy výstavu „Neztratit víru v člověka... Protektorát očima českých dětí“ s možností interaktivního zapojení žáků a studentů turnovských škol. Výstava bude zapůjčena ze Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze. Tato výstava bude vystřídána výstavou fotografií židovských hřbitovů od semilského archiváře Mgr. Pavla Jakubce. Veřejnost pozveme také na přednášky a besedy o židovské historii, kultuře i náboženství. Jednáme se židovskými komunitami v Praze a Liberci o uspořádání šabatových bohoslužeb tak, aby synagoga byla nejen kulturní památkou, ale i živým posvátným prostorem.

V židovské tradici je synagoga místem bohoslužby, studia i sdílení. Doufáme, že se nám podaří ve spolupráci s turnovskými i přespolními občany vytvořit zajímavé místo setkávání, které bude důstojnou připomínkou památek židovských spoluobčanů zavražděných v období 2. světové války.

Terezie Dubinová, správce synagogy

NOVÝ KAMENÁŘSKÝ DŮM BUDE REPLIKOU POSLEDNÍ ROUBENÉ POJIZERSKÉ CHALUPY V TURNOVĚ

Na zahradě muzea bude v letošním roce postaven tzv. Kamenářský dům, přesná replika jednoho z posledních roubených domů v Turnově, který stál do roku 1972 na Havlíčkově náměstí. V domě bude umístěna samostatná expozice zaměřená na tradiční kamenářskou řemeslnou výrobu a výrobu šperků. Součástí bude i depozitář, který poslouží k uložení 50 tisíc kusů sbírkových předmětů, dosud nevhodně uložených mimo objekt muzea. Prostory Kamenářského domu budou také sloužit pro interaktivní řemeslné a výtvarné dílny. Kromě toho zde bude místo i pro prezentaci výsledků bádání a spolupráce mezi Muzeem Českého ráje a městem Idar-Oberstein. Upravené okolí roubené stavby bude určeno pro odpočinek návštěvníků muzea, výstavy plastik a pro interaktivní dílny zaměřené na rytzování a zpracování českých granátů a dalších drahých kamenů. Stavba bude vhodně začleněna do areálu muzea, do stávající urbanistické struktury na pomezí centra města

a parkové zeleně. Součástí nového depozitáře bude i moderní studovna.

Vlastní stavba Kamenářského domu, realizovaná podle projektu firmy Profes projekt Turnov, bude zahájena v březnu roku 2009. V druhé polovině roku 2010 by měla přivítat první návštěvníky. Náklady na celý projekt (necelých 7 mil. korun) získalo muzeum z evropských fondů. Finanční spolupráce ve výši zhruba 1 mil. korun zajistil zřizovatel muzea - Liberecký kraj.

Vladimíra Jakoubčová

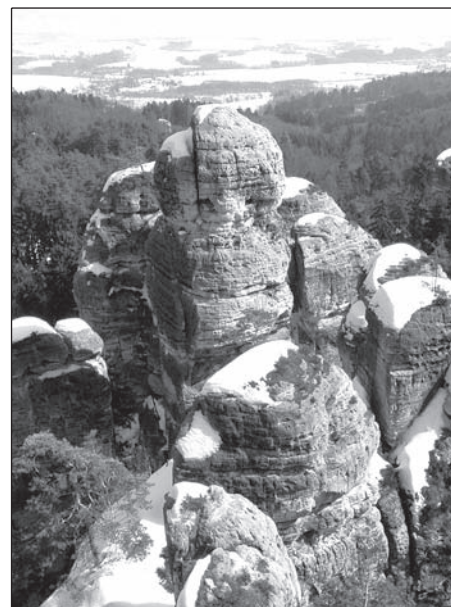
PLÁNY A ÚKOLY GEOPARKU UNESCO ČESKÝ RÁJ PRO ROK 2009

Cílem projektu výzkumu a vývoje vypsání Ministerstvem životního prostředí ČR je vytvoření pěti geologických map 1:25 000, včetně speciálních map geodynamických jevů, ložisek nerostných surovin a geofaktorů životního prostředí, které zahrnují převážnou část rozlohy CHKO Český ráj a ze 70% geoparku Český ráj. Geologický výzkum a sestavení těchto mapových děl jsou pro rozvoj geoparku nezbytné, protože jeho území je doposud zobrazeno pouze v geologických mapách 1:50 000. Některé geologické jevy jsou sice popsány v dílčích pracích; souhrnná studie, geologické mapy podrobnějších měřítek a databáze geologických jevů pro širší veřejnost zatím neexistují. Ve spolupráci České geologické služby, turnovského muzea, CHKO Český ráj a Geoparku vzniká mezioborová studie, na základě které bude vytvořen geoinformační systém a která se stane podkladem i pro další rozvoj regionu. Ten bude k dispozici pro samosprávu obcí, státní správu i CHKO.

K důležitým tématům příštího roku patří také rozvoj stávajících programů Geoparku. Vytvoření dalších naučných stezek, které veřejnosti přiblíží skalní města i sopky Českého ráje, činnost vody v krajině včetně povodňového nebezpečí a dalších geohazardů, jako jsou sesuvy, radonové nebezpečí atd. Nedílnou součástí projektu jsou dokumentace geotopů evropského významu a příprava geosteze, turistických tras a cyklotras. Terénní práce byly započaty 1. června 2008 na listech map Semily, Kněžmost, Rovensko pod Troskami a Lomnice nad Popelkou, práce na listu Turnov jsou plánovány od roku 2009. Rovněž byly vytyčeny hlubší vrty pro dokumentaci a studium křídových sedimentů a byly zahájeny vrtné práce ve výplni dnes zaniklého tzv. Pelešanského jezera. V rámci mapovacích prací a výzkumu byly odebrány vzorky vulkanic-

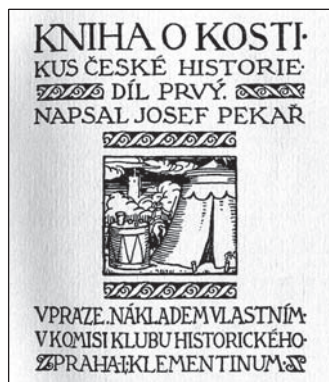
kých hornin k datování K-Ar metodou v Ústavu jaderného výzkumu Maďarské akademie věd v Debrecenu. K řešení tohoto projektu patří i archeologický výzkum a dokumentace v lokalitách Všeň u Turnova a Turnov-Nudovojice, monitoring dopadu turismu na devastaci skalních měst a studium zdrojů stavebních a dekoračních kamenů, které byly v minulosti použity pro stavbu hradů a zámků a lidové architektury. Výsledky projektů jsou průběžně prezentovány na mezinárodních i domácích konferencích a výstavách. K dalším aktivitám patří vydání šesti publikací včetně Exkurzního průvodce semináře Odborné skupiny vulkanologie. Vytvoření geoinformačního systému evropského geoparku UNESCO Český ráj tak výrazně přispěje k rozvoji celého území.

Lilian Švábenická a Tomáš Řídkošil

KONFERENCE ŠLECHTICKÉ RODY A JEJICH SÍDLA V ČESKÉM RÁJI

Letošní, v pořadí už třináctá vědecká konference Pekařovy společnosti Českého ráje, připomene jedno z významných historicko-kulturních výročí (nejen) našeho regionu. Na počátku roku 2009 uplynulo již celé století od vydání jedné z nejvýznamnějších prací české historiografie – *Knihy o Kosti*.

Pod tímto titulem vydal prof. PhDr. Josef Pekař ve vlastním nákladu první díl jednoho ze svých stěžejních děl, kterému neublížil čas a do dnešních dnů je čtenářsky nejoblíbenějším autorovým dílem. Hospodářské dějiny panství a hradu Kosti v 17. století, zpracované srozumitelnou formou pro široký okruh zájemců, se rozrostly do třídílného obsáhlého výkladu a staly se základem českých agrárních dějin do r. 1848. Během století se *Kniha o Kosti* dočkala pěti vydání (včetně nedokončeného a za autora života nevydaného) třetího dílu,

a to i přesto, že po dlouhou dobu socialismu patřila mezi libri prohibiti.

Konference nabízí možnost shromáždit a prezentovat nejnovější poznatky o šlechtických rodech a jejich podílu na regionálních i celostátních dějinách ve vlastní historické i hospodářské oblasti, o jejich podílu na utváření dnešní podoby Českého ráje a jeho krajiny. Referující účastníci se ve svých tématech dotknou rodu Markvarticů, Černínů, Valdštejnů, Smiřických, Schliků a Rohanů. Své místo v konferenčním programu budou mít i výtvarná témata a opomenuta nezůstane ani oblast turistiky. Předběžně je přihlášeno asi 80 účastníků – historiků, archivářů, archeologů, vysokoškolských pedagogů, pracovníků památkové péče a studentů. Zúčastní se i zahraniční badatelé.

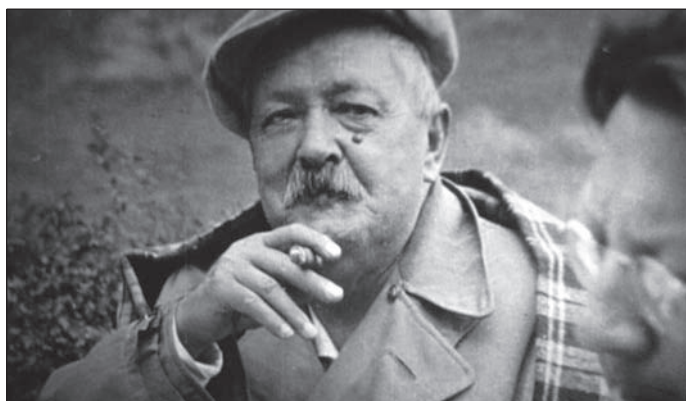
Bude to v historii Pekařovy společnosti poprvé, kdy nevyužijeme pohostinství Lázní Sedmihorek nebo sousedních okolních měst, a konferenci uspořádáme ve dnech 24. a 25. dubna 2009 přímo v Turnově – v sále hotelu Karel IV. Přesný jednací program zveřejníme

v dalším čísle našeho čtvrtletníku. Pokud vás zaujme alespoň některé z nabízených témat, přijměte naše

pozvání a přijďte! I bez předchozího přihlášení.

Jitka Petrušková

Historik Josef Pekař.

MEZINÁRODNÍ PROGRAM LEONARDO A TURNOV

Ve dnech 6. - 7. října 2008 se uskutečnilo první setkání účastníků projektu Uchování tradičních zlatnických technik a jejich využití v památkové péči, který vyhlásila Řemeslnická komora (Gewerbekammer) v Koblenzi v rámci mezinárodního vzdělávacího programu Leonardo a účast v něm nabídla našemu muzeu a turnovské šperkařské a vyšší odborné škole. Kromě PhDr. Miroslava Cogana a Jaroslava Prášila, vedoucího VOŠ pro restaurování kovů, přijeli do malebného Herrsteinu ležícího mezi Moselou a Rýnem další účastníci z Německa, Litvy, Maďarska a Bulharska. Během prvního pracovního dne nás vedoucí projektu Constanze Küssel seznámila s jeho cíli, představili se jednotliví účastníci a nastínily tématické okruhy, v rámci kterých bychom se mohli podílet na tvorbě výukového programu z oblasti restaurování kovů. Druhý den, po návštěvě výborně vybavené zlatnické a restaurátorské dílny ve Vallendaru na před-

městí Koblenze, se již konkrétními tématy utvářel program budoucí spolupráce. Turnovští zástupci se zavázali připravit materiál o restaurování granátových šperků. Vedoucí vallendarské dílny Michael van Ooyen nabídl vytvoření početné kolekce vzorků ze sli-

tin mědi (mosaz, bronz, tombak), které se v umělecké kovovýrobě nejčastěji uplatňují. Ve spolupráci s laboratořemi restaurátorského střediska ve Vilniusu pak budou zkoumat vliv různých druhů povrchových úprav na základní materiál. Kromě toho nám zástupce ředí-

tele dr. Jurate Senvantiene slíbila informace o restaurování památek z jantaru, se kterým mají v Pobaltí nejvíce zkušeností. Kolegové ze zlatnické střední školy v maďarském Debrecínu se zavázali připravit materiál o restaurování smaltů a zástupce zlatnické střední školy v Plovdivu přehled orientálních technik užívaných ve zlatnictví a stříbrnictví. Součástí projektu jsou návštěvy jednotlivých pracovišť. To nejbližší se uskuteční na konci února ve Vilniusu, v Turnově přivítáme účastníky projektu na konci května. Spontánní spolupráce se však rozběhla již nyní, kdy jsme do Vallendaru a Vilniusu zaslali zkorodované staré polotovary z granátické výroby k analýzám a návrhu restaurátorského postupu. Ve Vilniusu pak již budeme moci nad konkrétními vzorky diskutovat o stávajících rozdílech v terminologii, ale také o etice v památkové péči a z ní vyplývajících rozdílných přístupech restaurátorské praxe. **Miroslav Cogan**

Gewerbekammer Koblenz se v 80. letech podílela na obnově hrázdných domů v historickém jádru Herrsteinu, kde má dnes svoje školiční centrum.

DOKUMENTACE TRADIČNÍ LIDOVÉ KULTURY V ČESKÉ REPUBLICE

Turnovské muzeum je od roku 2004 pověřeným regionálním pracovištěm Libereckého kraje pro naplňování Konceptce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice. Konceptce byla schválena vládou pod č. 571/2003. Pověřeným organizacím ukládá jako východiskovou úlohu identifikaci jevů tradiční lidové kultury. Na jejím základě se pak realizují další úkoly – dokumentace, uchovávání a ochrana tradiční lidové kultury, její prezentace a šíření poznatků o ní. Identifikace ve zmíněné koncepci znamená vytvoření informačního systému, který má poskytnout přehled o výskytu a stavu živých artefaktů tradiční lidové kultury ve všech regionech České republiky. K realizaci tohoto záměru je nutno shromáždit podle jednotné metodiky údaje o vybraných kulturních jevech a na jejich základě postupně vytvářet přehlednou databázi. Ke sběru údajů slouží dotazníky.

Předmětem zájmu jsou projevy tradiční lidové kultury národů, národností a etnických skupin žijících na území České republiky. V jednotlivých regionech, městských a vesnických společenstvích a společenských vrstvách se vyskytují nerovnoměrně. Dochovaly se jako hmotné artefakty či jako nehmotné duchovní statky nebo sociální jevy, které jsou nepsanou tradicí v rodinách a lokálních nebo širších kulturních společenstvích. V letech 2006 – 2008 proběhly ve spolupráci s kronikáři, starosty obcí a muzejníky již tři dotazníkové výzkumy zaměřené na několik oblastí. V roce 2006 se výzkum týkal folkloru (vyprávění, zpěv, zpěvnost, tance, folklor dětí a lidové divadlo) a tradičního způsobu obživy (zemědělství, rybolov a myslivost). V roce 2007 to byla problematika lidové religiozity a formy bydlení. V loňském roce se do popředí zájmu dostaly obyčejové tradice.

Výsledky těchto výzkumů se průběžně zpracovávají a zájemci se s nimi mohou seznámit na webových stránkách www.lidovakultura.cz.

V současné době je připraven dotazník pro rok 2009, jehož předmětem je dokumentace lidového oděvu, lidové stravy a tradičního způsobu dopravy. Muzeum Českého ráje výzkum provádí ve všech 216 obcích Libereckého kraje.

Vladimíra Jakoubčová

MEDAILÉRSKÁ PRÁCE JIŘÍHO KORCE

V říjnu a září roku 2000 vystavil své práce v Turnově sochař a medailér Jiří Korec (1925 - 2004). Souborná výstava obsahovala 18 volných plastik a reliéfů a 77 medailí a plaket. Turnovského rodáka a absolventa zdejší šperkařské školy představila v celé šíři jeho tvorby. Jiří Korec v Turnově vystudoval rytí kovů a pak absolvoval sochařská studia na VŠUP v Praze (prof. Horejc a Stefan). K medailérské tvorbě jej v 60. letech přivedl nedostatek sochařských zakázek, které jako režimu nepohodlný umělec prakticky nedostával. Pro českou medaili to však paradoxně bylo dobře. Korec se rychle vypracoval ve výraznou medailérskou osobnost, respektovanou i na mezinárodní scéně,

jak dokládá například cena mezinárodního kongresu medailérů Fidem v roce 1975.

V jeho umělecké pozůstalosti zůstalo přes sto medailí nejrůznějších témat. Obětavou péčí JUDr. Květy Korcové byla tvorba jejího manžela publikována v monografii a prezentována na velké retrospektivní výstavě v galerii v Roudnici nad Labem v roce 2006. Místo pro stálou výstavu manželova medailérského díla pak našla paní Korcová v Turnově. S vedením Muzea Českého ráje dohodla velkorysý dar vybrané kolekce Korcových medailí do muzejních sbírek výměnou za jejich trvalé umístění v muzejním kabinetu.

Na jejich prohlídku do výstavního kabinetu vás tedy srdečně zveme!

Miroslav Cogan

PLANETA ZEMĚ MOCNÁ I ZRANITELNÁ

Výstava „Planeta Země mocná i zranitelná“ bude od února do května ke zhlédnutí v prostorách galerie Muzea Českého ráje v Turnově. Putovní výstava, jejíž autorkou je Veronika Štědrá (foto) a kolektiv České geologické služby, byla poprvé uvedena v prostorách Prezidia Akademie věd České republiky v Praze v únoru 2008 při slavnostním zahájení Roku planety Země v České republice. Od té doby v různých obměnách proběhla v Ústí nad Labem, Hořicích, v Mariánských Lázních, Chebu a na dalších místech. „Planeta Země mocná i zranitelná“ ukazuje svět neživé přírody tak, jak jej určitě neznáte. Zaujmu vás nejen krásné krystaly a zkameněliny, ale i mikrosvět, který je v kontrastu k rozměrům planety a kosmického prostoru. Rozvoj geologie v posledních desetiletích umožňuje nejen rekonstruovat děje ve vzdálené minulosti, ale zároveň předvídat budoucí procesy.

Výstava představuje základní geologické procesy a ukazuje křehkou rovnováhu jako podmínku pro vznik i zánik života na Zemi. To, co neustále probíhá v hlubinách i na povrchu Země, se může zdát na hony vzdálené každodennímu životu. Proto si ani neuvědomujeme, jak na geologických procesech závisíme. Výstava seznamuje s různými prostředí-

mi, jako jsou oceány, velehory, pouště, polární i tropické oblasti, stejně jako místa se sopečnou činností. Kombinuje klasické exponáty s interaktivními objekty, mezi kterými zaujme Geo-toč o průměru dva metry.

Tomáš Řídkošil

MIMOŘÁDNÁ VÝSTAVA: JOSEF VÁCLAV SCHEYBAL

Na snímku uprostřed jsou manželé Scheybalovi, po stranách jsou kresby J. V. Scheybala. Vlevo je turnovská Pacltova huť, vpravo cirkus Na Lukách.

Dokončení ze str. 1

Pod otcovým vedením učinil první kroky v oblasti odborné i výtvarné práce. Spolu s ním se po příchodu do Turnova věnoval dokumentaci a záchraně lidových staveb. Do té doby se v této oblasti Čech podobné projekty nerealizovaly a společné cesty otce a syna Scheybalových po Turnovsku byly prvními vlašťovkami památkářské práce. Mladý Scheybal tak získával nejen cenné zkušenosti, ale zároveň se u něho rodil zájem o národopisnou činnost. Ten ho po ukončení gymnázia, těsně po skončení války, přivedl ke studiu na Filozofickou fakultu Karlovy univerzity. Spojené oborové studium národopisu a dějin umění, umocněné zájmem o vědeckou kresbu a dokumentaci v terénu, se mu stalo základem pro další práci.

Po skončení studií v roce 1952 se vrátil k rodičům na Sychrov. Zde pokračoval v rozsáhlém mapování lidového stavitelství – projektu, který na přelomu 40. a 50. let patřil k největším národopisným akcím vůbec. Počátky Scheybalovy práce byly spojeny především s kresebnou dokumentací, jejíž význam neustále zdůrazňoval. Jeho kresby vznikaly rychle a spontánně, nepostupovaly dlouhou cestu řemeslného procesu a autor k nim nepotřeboval žádné výjimečné technické podmínky. Jejich úspornost z mnoha důvodů předčila fotografii anebo odborný popis. Vybudoval archiv, čítající stovky kreseb, náčrtů a plánků dnes již z velké části zaniklých objektů. Zřetel na výtvarnou stránku lidové kultury přivedl J. V. Scheybala postupně k dalším oborům lidového umění. Výsledky dílčích studií, publikovaných

v časopisech Český lid a Československá etnografie, zhodnotil v 60. letech v monografii Lidové stavby Pojizeří, kterou připravil společně s fotografem Jiřím Šolcem. Téměř za objevnou lze považovat studii o lidovém oděvu v Podještědí, do té doby neprobádané variantě kroje severovýchodních Čech. Významné místo v jeho odborné práci zaujímala kramářská píseň. Publikaci Senzace pěti století v kramářské písni vydal po letech pracné heuristiky v roce 1990. Zapomenuta nesmí být ani Scheybalova činnost muzejníka.

V muzejnictví pracoval od roku 1965, zapojil se do budování sbírkových fondů v Severočeském muzeu v Liberci a významné je i jeho působení v turnovském

muzeu. Podle jeho scénářů vznikaly moderně pojaté výstavy a expozice i v ostatních vlastivědných muzeích, které na vysoké úrovni reprezentovaly lidovou kulturu regionu severovýchodních Čech. Stěžejním zájmem Scheybalovy badatelské a odborné činnosti však vždy zůstávala problematika lidové architektury. Získával neocenitelné předpoklady pro své srovnávací studie a vypracoval se v předního znalce lidové architektury. Jedním ze stěžejních děl oboru se stala Encyklopedie lidové architektury, na které spolupracoval s Václavem Frolcem a Josefem Vařekou. Kniha vyšla v roce 1983 a stala se přímo učebnicí a návodem pro studium tohoto oboru.

Josef Václav Scheybal zemřel 27. září 2001, v oboru pracoval více než padesát let a dodnes patří k nejvýznamnějším etnografům 20. století. Jeho celoživotní dílo se dotýká mnoha oborů souvisejících s lidovou kulturou, výsledkem se staly stovky článků a publikací a zapomenut nesmí být ani jeho bohatý osobní archiv, ve kterém se zachovaly výjimečné poznatky a doklady naší minulosti.

Chcete-li se seznámit s osobností J. V. Scheybala více, máte jedinečnou příležitost na právě probíhající výstavě. Ta je k vidění ve Výstavním sále muzea do 28. února. Zároveň si můžete zakoupit drobnou publikaci, která život a činnost J. V. Scheybala přibližuje.

Vladimíra Jakoubčová

RESTAUROVANÝ MASOPUST

Blížící se masopust přináší pěknou příležitost seznámit čtenáře s jednou z cenných knih, uložených v naší sbírce starých tisků.

Má dlouhý název – Masopust, aneb Kniha o uvedení v pravou a Bohu milou pobožnost skrz kratochvilné rozjímání o dvanácti synech Masopustových, patriarchálních pekelných. A proč se jejich tovaryšství všickni varovati mají.

Toto poměrně rozsáhlé pojednání sepsal kněz Vavřinec Leander Rváčovský a v roce 1580 vydal známý tiskař Jiří Melan-

trich z Aventina. Mravokárná a burcovací, i když z dnešního pohledu spíše roztomilá kniha byla v loňském roce kompletně zrestaurovaná, protože patřila k jednomu z nejvíce ohrožených knih sbírky. Kniha pojednává o dvanácti typech nemravného chování (tedy dvanácti synech nezvedného Masopusta) a o potřebě boje proti nim. A jaká že jména Masopust svým synům dal a které zlozvyky zastupují? Synové se jmenují takto: Soběhrd, Lakomec, Nádherný, Vožravec, Vzteklik, Pochlebník, Závistník, Klevetník, Všeťčka, Lenocho, Darmotlach a Lhář.

Tak se mi zdá, že bychom se z knihy mohli poučit i dnes. Masopustovi synové jsou, i přes každoroční rituální smrt a pohřbívání, ještě stále hojně mezi námi.

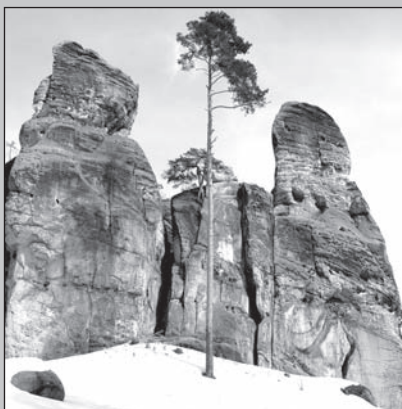
Alžběta Kulíšková

MEZINÁRODNÍ ROK PLANETY ZEMĚ

Mezinárodní rok planety Země, který vyhlásilo OSN, pokračuje také v roce 2009.

Iniciativa s podtitulem „Geologické vědy pro společnost“, do které se zapojily desítky národních organizačních výborů, je svým rozsahem zcela mimořádná. Přibližuje nejširší veřejnosti výsledky práce 400 tisíc vědců z různých geologických

oborů. Význam geologických věd pro celosvětový rozvoj, omezení přírodních rizik a optimální využívání přírodních zdrojů je klíčový. Vždyť co by nás mělo zajímat více než naše planeta, její minulost, současný stav i to, co se dá zjistit o její budoucnosti?

Mezinárodní rok planety Země se zaměřuje na deset klíčových témat. Přibližme si je tedy. První se zabývá hlubinami Země od zemské kůry až do jádra. Zásadní výzkumy v posledních desetiletích tak umožňují vytvořit vědecké modely, které pomáhají rekonstruovat minulý děje a umožňují předpovídat budoucí procesy na naší planetě. Klíčem k pochopení vývoje Země a života jsou také oceány, kterým je věnováno další téma. Mořské sedimenty obsahují záznamy o změnách klimatu a vývoji života za posledních 200 milionů let. Země vytváří složitý, neustále se vyvíjející systém, ve kterém jsou jednotlivé složky - geosféra, hydrosféra a atmosféra - ve vzájemné rovnováze. Geologické složení a charakter zemského povrchu a vývoj všech forem života jsou spojitě nádoby, a tak se další téma zabývá Zemí a životem. K důležitým tématům patří také zdroje vody. Kolik podzemní vody budeme moci v budoucnosti využít a jak dobře s ní budeme zacházet, rozhodne o dalším vývoji lidské civilizace. Ze záznamu uchovaného v horninách je možno vysledovat změny klimatu, ke kterým v minulosti došlo. Přestože přesně nevíme, do jaké míry ovlivňuje lidstvo svou činností zemské klima, musíme být na změny podnebí připraveni. Další tematický okruh se nazývá Země a zdraví. Následující téma se zabývá půdami, které tvoří životadárnou kůži planety. Půdy jsou téměř 400 milionů let prostředím i zdrojem živin pro rostliny a tím jsou mimo jiné jedním z předpokladů existence člověka. Ze Země pochází vše, co vyrábíme a všechno, co denně používáme. Spotřeba všech tradičních surovin strmě stoupá a stupňují se i nároky na netradiční materiály. Další tematický okruh je věnován surovinovým zdrojům. Dalším z aktuálních témat jsou přírodní rizika, mezi která patří např. svahové pohyby, vulkanická činnost, zemětřesení, záplavy a silné přílivové vlny tsunami. Do roku 2010 bude více než polovina lidstva žít ve městech. Není divu, že se jedno z deseti témat zabývá i rostoucími městskými aglomeracemi. Cílem Mezinárodního roku planety Země je mimo jiné motivovat ke studiu geologických věd a pozvednout zájem o vědy o Zemi.

Tomáš Řídkošíl

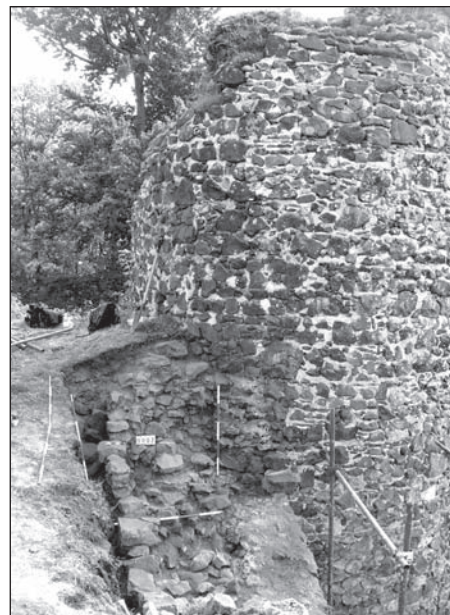
MALÉ ARCHEOLOGICKÉ OHLÉDNUTÍ

V posledním čtvrtletí roku 2008 pokračovalo archeologické oddělení turnovského muzea v plošném zajištění archeologické památkové péče na území bývalého semilského okresu. Vedle tradičních obhlídek liniových staveb, například výkopů pro vodovod v Ohrazenicích, kabelového vedení nízkého napětí v Krčkovicích, Malém Rohozci, Benešově u Semil, rekonstrukce nízkotlakého plynovodu v Semilech, ulici Nad Školami, a řady dalších, jsme se zaměřili na záchranný archeologický výzkum na hradě Kumburku, na kterém probíhají stavební práce pro statické zajištění historického zdiva.

Zde jsme se zaměřili na úsek jižního okruhu parkánové zdi a její napojení na okrouhlou („panenskou“) věž. Ta se stala předmětem našeho zkoumání před dvěma lety, kdy jsme v ní objevili garnituru železných pout uchycených

psaly do té míry, že bylo nutné její základy staticky zajistit. Před vlastními stavebními pracemi zde proto musel proběhnout archeologický výzkum, při kterém jsme zjistili několik významných skutečností: 1. parkánová zeď bránila hradní jádro ještě před tím, než zde došlo nad hradní bránou k stavbě okrouhlé věže. Síla této obvodové zdi se pohybovala kolem jednoho metru. V souvislosti se záměrem vystavět do parkánové zdi nad přístupovou komunikací okrouhlou hlásku bylo nutné tuto zeď posílit. Její mocnost se zvětšila na 1,5 metru a poskytla tak prostor pro severní základ okrouhlé věže. Bohužel, absence datovatelných archeologických nálezů nám neumožňuje přesně určit dobu stavby jednotlivých prvků. Předběžně můžeme tyto stavební aktivity datovat do poloviny až druhé poloviny 14. století.

Jan Prostředník

Pohled na preparovanou korunu parkánové zdi, ke které je na spáru přizděna další zídka. Vznikl tak prostor pro severní základ okrouhlé věže.

BARVY
specializovaná prodejna

Nabízíme veškerý sortiment barev k použití
v interiérech i exteriérech, autolaky, lazury ad.

ul. Studentská čp. 1727 • tel./fax: 481 321 180 • 602 364 436
www.barvyturnov.cz • e-mail: info@barvyturnov.cz

poradenství * software * hardware

ORGIS - zbrusu nový SW
uváděný na trh

- podpora efektivního systému řízení
- podpora všech možných certifikací a akreditací

www.drings.cz • 28. října 554, Turnov • 736 540 520

Z NAŠICH SBÍREK

Muzejní knihovna uchovává celou řadu zajímavých a často ojedinělých knih. Některých si ceníme pro jejich informační hodnotu, jiné chráníme díky jejich vlastní historii či uměleckořemeslné kvalitě. Knihy ve sbírce starých tisků opatrujeme i pro jejich stáří, které je mnohdy opravdu úctyhodné.

V tomto čísle bychom vám rádi představili jednu z nejkrásnějších knih sbírky. Jedná se o latinskou Bibli vytištěnou a vydanou v roce 1512 pravděpodobně v Lyonu. Tato kniha je tedy téměř půl tisíciletí stará a zajímavá je obsahem velkého množství dřevorytových ilustrací, které jsou v našem exempláři krásně ručně dobarvované.

V počátcích knihtisku a roz-

výjevího se knižního obchodu se knihy nedistribuovaly stejně jako dnes. Bylo zvykem prodávat jen samotný blok vytištěné knihy – tedy svázané listy bez desek a jejich pokryvu (asi jako kdybychom vzali knihu a vytrhli ji z desek). Až nový majitel si podle svých finančních možností a uměleckých nároků nechával knihu opatřit deskami a pokryvem (nejčastěji dřevěné desky a slepou tiskem zdobený kožený pokryv) a případně jinak dozdobit.

Dávny majitel naší Bible byl jistě člověkem bohatým, protože jak dnes už téměř nedochované desky, tak především ony vymalované ilustrace svědčí o vysoké finanční náročnosti této konečné úpravy knihy. Její současný fyzický stav je však špatný, dlouhý věk

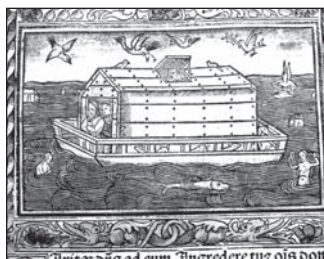

a dávne špatné zacházení se na ní podepsaly a bylo by potřeba svěřit ji do rukou restaurátorů. Rozpočet na tento zásah však překračuje 100 tisíc Kč a finanční prostředky jsou to, co nyní chybí nejvíce.

Alžběta Kulíšková

Ilustrace Bible z roku 1512, která je ve sbírce muzea.

ŠUMNÁ JIZERA
V TURNOVĚ

V úterý 11. listopadu uspořádalo muzeum veřejné promítání filmu *Šumná Jizera*, představujícího města Semily, Železný Brod a Turnov, a besedu s jejími tvůrci – Radovanem Lipusem a Davidem Vávrou. Přestože bylo místo konání na poslední chvíli z technických důvodů přesunuto z muzea do kinokavárny, dorazilo překvapivě hodně lidí, kterým není kvalitní moderní architektura našeho okolí lhostejná. Po krátkém úvodu proběhla projekce dílu, který byl na závěr odměněn mohutným potleskem. Následovala diskuse, ve které se diváci nejvíce zajímali o to, jakým způsobem probíhá výběr domů v jednotlivých městech. Byli představeni odborní garanti dílu i někteří členové štábu. Proběhla i soutěž odhalující zabaleného číšníka. Vítěz si odnesl krásný kalendář s fotkami ohrožených budov v našich městech – Šumná, ale bezbranná.

Šumná Jizera byl jeden z posledních dílů cyklu *Šumná města*, který kdy byl natočen. Přestože někteří diváci postrádali pár turnovských staveb, které by si podle nich natočení zasloužily, musíme být i tak tvůrcům vděční, že si Turnov k natočení vůbec vybrali. To je velká pocta!

-ak-

STALO SE PŘED STO LETY ANEB ROK 1909 V ŘECE ČASU

Na začátku roku do Turnova zavítala Luisa Nedbalová (sestra skladatele Oskara Nedbala), která zde uspořádala besedu o Japonku, ve kterém půl roku pobývala. V únoru pak do Turnova přijel další, z dnešního pohledu slavnější, cestovatel Enrique Stanko Vráz, který také obsáhl pohovořit o svých exotických cestách. Obě přednášky se setkaly s velkým ohlasem. Dne 4. ledna byla v lese u Bukoviny nalezena mrtvá žena. Všechny okolnosti nálezu svědčily, že se jedná o vraždu. Po vrahovi bylo zahájeno usilovné pátrání. Na začátku roku vypukl v turnovských kasárnách požár, díky včasnému zásahu místních dobrovolných hasičů se podařilo oheň lokalizovat a požár brzy uhasit. V Turnově se začalo uvažovat o zřízení zájmového

entomologického kroužku. Pozoruhodné je, že současníci považovali péstování motýlů z vajíček za sport.

Městský hajný Svoboda na začátku února při prořezávání stromu spadl ze žebříku a utrpěl středně těžká zranění. V únoru do Turnova zavítal JUDr. Bohumil Baxa a uvedl zde přednášku o politické situaci na Balkáně (Baxa se v meziválečném období mj. stal rektorem brněnské univerzity). Turnovská firma Viléma Peciny otevřela své filiálky v Kolíně a v Jičíně. Jak píše místní tisk, jeden z cestujících, který byl raněn ve vlaku z Jičína do Turnova mrtvolou – „do Turnova přibyl co mrtvola“. Básník Bohdan Kaminický slavil v únoru padesátiny. Jičínská ulice se v únoru změnila v sánkařskou dráhu. V polovině února v Turnově meškala kočovný biograf. Na začátku března byla cestujícímu Rudolfu Steinovi, který cestoval z Prahy, ukradena pobíží

Turnova krabice s různobarevnými keprovými, kretonovými a klotovými dámskými zástěrami a sukněmi v ceně zhruba 70 korun. Na konci března zemřela Jiřina Fotrová, manželka známého turnovského továrníka. Turnovská městská rada projednávala záležitost zřízení obecní městské váhy. Zlodějka Vaníčková, která odcizila turnovskému obchodníkovi Petrouškovu kazetu cukru a porcelánový hrnčíček, byla odsouzena k čtyřdennímu vězení. Turistická poptavárna začala v březnu shánět nabídku letních bytů pro turisty pro nadcházející turistickou sezonu. V březnu začali turnovští hádankáři uvažovat o ustavení svého vlastního spolku, 8. března se za tímto účelem sešli v Pleslově restauraci.

Michal Babík

FOTOOHLÉDNUTÍ ZA AKCEMI PODZIMU A ZIMY 2009

Podzimní výstava ke 120. výročí Klubu Českých turistů přivedla do Turnova mnoho významných hostů (na snímku vlevo nahoře je mj. i předseda KČT, bývalý polistopadový ministr Jan Stráský).

Snímek uprostřed je z vernisáže výstavy k nedožitým 80. narozeninám etnografa J. V. Scheybala (výstavu zahájila ředitelka muzea Vladimíra Jakoubčová). Snímek vpravo je z netradiční vánoční výstavy.

Snímek nahoře je z vánoční výstavy 2008, spodní snímek je z mikulášské nadílky v muzeu.

Snímek uprostřed je z předvánoční dílny pro děti a dospělé, obrázek vpravo z vánoční nadílky.

MUZEUM ČESKÉHO RÁJE: PROGRAM NA PRVNÍ ČTVRTLETÍ 2009

Výstavní sál

- * 5. 12. 2008 - 28. 2. 2009: J. V. Scheybal, etnograf, ilustrátor a sběratel.
- * Březen - polovina dubna: Výsledky česko-polské výtvarné soutěže.

Galerie

- * 13. 12. 2008 - 31. 1. 2009: Symboly Vánoc (výstava).
- * Únor - duben: Rok Země, planeta mocná a zranitelná.

Výstavní kabinet

- * Po celý rok 2009: Jiří Korec - Medaile. K vidění jsou vynikající práce, shrnující jednu autorovu uměleckou etapu.

Dlaskův statek

- * 14. 2. - Masopust na Dlaskově statku (kromě této akce je statek v prvním čtvrtletí pro veřejnost uzavřen).

(Změna programu vyhrazena)

Muzejní čtvrtletník. Vydává Muzeum Českého ráje v Turnově, Skálava 71, 511 01 Turnov, tel. 481 322 106, fax: 481 325 277, e-mail: mail@muzeum-turnov.cz. Vydávání povoleno MK ČR - E 15658 (ISSN: 1801-4054). Odpovědná redaktorka Mgr. Alžběta Kulíšková, tel. 481 322 106.

Tisk: Tiskárna UNIPRESS, s.r.o., Svobodova 1431, Turnov, tel. 481 319 411, 481 319 139, fax 481 322 097, e-mail: tiskarna@unipress.cz, sazba vydavatel, grafická úprava pch. Pokud se Vám náš časopis líbí, můžete využít i možnosti nechat si jeho jednotlivá čísla zasílat poštou. Své požadavky zasílejte na adresu Muzea Českého ráje nebo na e-mail: kuliskova@muzeum-turnov.cz. Uzávěrka tohoto čísla byla 20. prosince 2008.